

Wat als u plots niet meer zelf kunt beslissen?

Staat u er wel eens bij stil wat er gebeurt als u morgen plots de boodschap krijgt dat u in de toekomst niet meer in staat zult zijn om zelf beslissingen te nemen? Wie zal dan uw persoonlijke belangen behartigen en uw vermogen beheren? Zal successieplanning nog mogelijk zijn? Wat kunt u nu al voorzien?

Stel dat u nog niets hebt geregeld

We vertrekken in eerste instantie vanuit de hypothese dat u nog niets ondernomen hebt.

Op het moment dat u niet langer in staat bent om uw persoonlijke of vermogensrechtelijke belangen zelf te behartigen, wordt u wilsonbekwaam. Elke belanghebbende kan dan bij de vrederechter voor u het statuut van bewind aanvragen, voor zover dit aangevuld wordt met een geneeskundig verslag van een erkende arts of psychiater.

De vrederechter zal op dat moment moeten oordelen of, en in welke mate, u zelf nog handelingen (met betrekking tot uw persoonlijke belangen en/of uw vermogen) kunt stellen.

Voor die zaken waarover hij van mening is dat u het zelf niet meer kunt, zal hij een bewindvoerder aanstellen. Naargelang de ernst van de onbekwaamheid, zal de vrederechter bepalen of deze bewindvoerder u moet bijstaan bij de handelingen die u zelf niet meer (alleen) kunt stellen of u moet vertegenwoordigen.

Bijstand betekent dat u samen met de bewindvoerder handelt; bij vertegenwoordiging handelt de bewindvoerder alleen. Voor bepaalde zwaarwichtige handelingen heeft de bewindvoerder nog bijkomend de bijzondere machtiging van de vrederechter nodig (bijvoorbeeld voor de verkoop van een huis, het aanvaarden van een nalatenschap ...).

Sommige handelingen zijn echter zo hoogstpersoonlijk dat er geen bijstand of vertegenwoordiging mogelijk is (bv. huwen, een kind erkennen of om euthanasie verzoeken).

Bij de keuze van een bewindvoerder zal de vrederechter bij voorkeur iemand van uw naaste familiale of sociale omgeving aanduiden (bv. partner, familieleden of andere personen die al dan niet professioneel bij u betrokken zijn). Wanneer niemand van uw naaste familiale of sociale omgeving geschikt is, zal een professionele bewindvoerder (bv. een advocaat) aangesteld worden.

Wat kunt u nu al voorzien?

Er zijn twee manieren waarop u nu al het heft in eigen handen kunt nemen voor het geval u niet langer in staat zou zijn om uw persoonlijke en/of vermogensrechtelijke belangen zelf te behartigen:

1) De verklaring van voorkeur

U heeft een welbepaald persoon voor ogen om uw persoonlijke belangen en/of het beheer van uw vermogen waar te nemen, wanneer u feitelijk onbekwaam zou zijn. Maar u vindt het een geruststellend gegeven dat de vrederechter tezelfdertijd mee kijkt en voor een aantal handelingen uitdrukkelijk toestemming moet geven? In dat geval kunt u een verklaring van voorkeur afleggen met betrekking tot de aanwijzing van een bewindvoerder. Dit kunt u doen bij een notaris of bij de vrederechter.

2) De zorgvolmacht

Het kan zijn dat u de tussenkomst van de vrederechter zoveel mogelijk wilt vermijden. Dan kunt u de behartiging van uw persoonlijke belangen en/of het beheer van uw vermogen bij feitelijke onbekwaamheid ook toevertrouwen aan iemand uit uw naaste omgeving, via een zorgvolmacht.

Een zorgvolmacht (of beschermingsvolmacht) is een volmacht die u vandaag als bekwaam persoon geeft voor het geval u in de toekomst niet meer in staat zou zijn om zelf uw persoonlijke belangen te behartigen en/of uw vermogen te beheren. Het laat u toe om zelf te bepalen hoe en door wie uw vermogen beheerd moet worden en dat ofwel onmiddellijk vanaf het afsluiten van de volmacht, ofwel pas vanaf het moment dat u feitelijk onbekwaam wordt. In het eerste geval kunt u als volmachtgever uiteraard ook nog steeds zelf alle handelingen stellen. Belangrijk verschil met de bewindvoering is dat u als volmachtgever, uiteraard zolang u handelingsbekwaam bent, nog steeds op eigen houtje deze handelingen kunt blijven verrichten.

Wat kunt u (niet) regelen via bewind of zorgvolmacht?

Een testament maken of herroepen

Bewind. Als u onder bewind staat, moet de vrederechter oordelen of u deze handelingen nog zelf kunt stellen. Oordeelt de vrederechter dat u dit niet kunt, dan kan er geen testament meer gemaakt of herroepen worden. Een testament maken of herroepen is zo persoonlijk dat ook de bewindvoerder nooit een testament kan maken of herroepen in de plaats van de beschermde persoon.

Zorgvolmacht. Wie volledig gezond van geest is, kan zelf een testament opmaken of herroepen. Maar het is niet mogelijk om in de zorgvolmacht te voorzien dat de volmachthebber een testament mag maken of herroepen.

Een huwelijkscontract opmaken of wijzigen

Bewind. Op het moment dat de vrederechter u onder bewind plaatst, moet hij oordelen of u zelf nog bekwaam bent om een huwelijkscontract op te maken of te wijzigen. Stel dat u initieel daartoe onbekwaam wordt geacht, dan kan de vrederechter later toch, voor zover u hem als de beschermde persoon daartoe verzoekt en nadat het ontwerp van huwelijkscontract is voorgelegd, de bijzondere machtiging geven. Ook de bewindvoerder zelf kan, in 39 bijzondere gevallen, het huwelijkscontract laten opmaken of wijzigen, op voorwaarde dat hij, na voorlegging van het ontwerp, de bijzondere machtiging van de vrederechter heeft gekregen.

Zorgvolmacht. Bent u niet meer wilsbekwaam, dan kan de volmachthebber enkel een huwelijkscontract van de volmachtgever laten opmaken of het bestaande wijzigen, als de notariële zorgvolmacht dit uitdrukkelijk vermeldt.

Een schenkingen doen

Bewind. Wordt u onder bewind gesteld, dan kunt u slechts nog een schenking doen als de vrederechter u daartoe bekwaam acht. Zo niet, dan kan de bewindvoerder in uw plaats schenken, op voorwaarde dat het vaststaat dat het uw wil was om de schenking te doen en de bewindvoerder de bijzondere machtiging van de vrederechter daartoe heeft gekregen. Het zal dan uit vroegere verklaringen moeten blijken dat u van plan was om, bijvoorbeeld bij verkoop van het huis, de opbrengst ervan te schenken aan de kinderen. De vrederechter zal daarbij wel rekening houden met het feit dat noch de beschermde persoon, noch de personen waarvan hij onderhoudsplichtig is, behoeftig mogen worden door deze schenking. Voor schenkingen uit het gemeenschappelijk vermogen van de wilsbekwame persoon en zijn echtgeno(o)t(e) bestaat de mogelijkheid om daartoe de machtiging te vragen bij de rechtbank van eerste aanleg van de (laatste) echtelijke woonplaats.

Zorgvolmacht. De volmachthebber kan een schenking doen in naam van de beschermde persoon, als dit in de zorgvolmacht is voorzien. Deze zorgvolmacht moet dan wel bij de notaris opgemaakt worden en duidelijk het voorwerp van de schenking omschrijven.

Een schenkingen ontvangen

Bewind. Staat u onder bewind, dan bepaalt de vrederechter of u hiertoe zelf bekwaam bent, of in het andere geval, bijstand of vertegenwoordiging nodig hebt van een bewindvoerder. Heeft de bewindvoerder de bevoegdheid om u daarbij te vertegenwoordigen, dan heeft hij bijkomend de bijzondere machtiging nodig van de vrederechter.

Zorgvolmacht: Het aanvaarden van schenkingen kan worden opgenomen in de zorgvolmacht. De volmachthebber kan dan schenkingen ontvangen in naam van de volmachtgever.

Een nalatenschap aanvaarden of verwerpen

Bewind. Het is mogelijk dat de vrederechter oordeelt dat u zelf bekwaam bent om nalatenschappen of algemene legaten of legaten onder algemene titel te aanvaarden. Is er een bewindvoerder aangesteld die bijstand moet verlenen voor deze handeling, dan kunt u de nalatenschap aanvaarden samen met de bewindvoerder. Heeft de bewindvoerder de bevoegdheid om u daarbij te vertegenwoordigen, dan heeft hij bijkomend de bijzondere machtiging nodig van de vrederechter. In principe gebeurt de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving, tenzij de vrederechter oordeelt dat de activa voldoende opwegen tegen de passiva en de aanvaarding zuiver mag gebeuren. De regels voor de aanvaarding van bijzondere legaten zijn dezelfde als die voor het aanvaarden van schenkingen.

Zorgvolmacht. In een zorgvolmacht kan de volmachtgever aan zijn volmachthebber de bevoegdheid geven om in zijn plaats nalatenschappen te aanvaarden of te verwerpen na zijn wilsonbekwaamheid.

Persoonsgebonden beslissingen

Sinds 1 maart 2019 kan de zorgvolmacht ook persoonsgebonden beslissingen omvatten, zo bv. om te bepalen in welk rusthuis u wenst te verblijven, persoonlijke keuze van de behandelende arts, wie u vertegenwoordigt voor het uitoefenen van de patiëntenrechten ... Een zorgvolmacht kan evenwel nooit bevoegdheden geven die betrekking hebben op uw hoogstpersoonlijke belangen, zoals euthanasie of een orgaandonatie. U kunt dit wel via de geijkte kanalen van uw gemeente/stad regelen.